

Verkiezingsprogramma

Provinciale Staten 2019-2023

Een toekomstbestendig Noord-Holland

Zorgen voor wat ons is toevertrouwd

ChristenUnie

 Geef geloof een stem

Verkiezingsprogramma ChristenUnie Noord-Holland

Provinciale Staten 2019-2023

Namen programmacommissie:

Gerjan van den Heuvel (voorzitter)

Michel Klein

Joke Hoogendoorn

Marijke Terlouw

Esther Kaper

Woord vooraf

Inhoudsopgave

Woord vooraf	2
Inhoudsopgave	3
Regiopagina's	5
Inleiding	7
1.1 Resultaten	7
1.2 Onze missie	7
1.3 Onze kernwaarden	8
1.4 Onze taakopvatting	8
1.5 De toekomst van Noord-Holland.....	8
Duurzaamheid, energie en klimaat	10
2.1 Verminderen CO2-uitstoot.....	11
2.2 Duurzame energie	13
2.3 Milieu en leefklimaat.....	15
2.4 Veranderend klimaat	16
2.5 Grondstoffen en energie	16
Natuur en landbouw	17
3.1 Toekomstbestendige landbouw	17
3.2 Robuuste natuur	19
3.3 Bodemdaling	20
3.4 Verbinding boer-burger.....	21
3.5 Faunabeheer en jacht.....	22
3.7 Glastuinbouw	24
Openbaar vervoer, fiets en auto	26
4.1 Fietsen	26
4.2 Autoverkeer	27
4.3 Openbaar Vervoer	28
Leefbaarheid en economie	31
5.1 Leefbaarheid	31
5.2 Economie.....	32
5.3 Cultuur	34

5.4 Zorg en Welzijn	35
5.5 Sport	36
5.6 Vluchtelingen	36
Wonen, ruimte en water.....	38
6.1 Wonen.....	38
6.2 Ruimtelijk Beleid.....	39
6.3 Water	40
Bestuur en financiën	42
7.1 Financiën	42
7.2 Verschillende overheidslagen, één missie	43
7.3 Bestuursstijl	43
7.4 Taakopvatting	44

Regiopagina's

Het is belangrijk dat we bij provinciaal beleid denken vanuit het belang voor de regio. Per regio hebben we een aantal heel concrete verkiezingspunten. Op de volgende pagina's vindt u per regio onze plannen.

Regio West-Friesland en Alkmaar

Zuiderzeemuseum Enkhuizen

- + De N242 wordt verdubbeld naar vier rijstroken tot aan Verlaat / A.C. Graafweg.
- + Heerhugowaard wordt als OV-Knooppunt ondersteund om woningbouw in de buurt van OV locaties te stimuleren.
- + De provincie ondersteunt gemeenten bij het maken van een ondernemingsbeeld, gericht op o.a. de aanwezigheid van drugscriminaliteit en mensenhandel.
- + De provincie ontwikkelt manieren waardoor verduurzaming van woningen aantrekkelijk wordt voor minder kapitaalkrachtige inwoners.
- + Er komen meer starterswoningen, bijvoorbeeld in de vorm van Tiny houses, die ook na verhuizing beschikbaar blijven voor starters.
- + De provincie zet zich in voor een hogeschool voor de regio. Bijvoorbeeld rondom zaadveredeling, precisie-landbouw, zorg of ICT.
- + OV-fietsverhuur op Bovenkarspel Flora.
- + De provincie zet zich in voor een hogeschool voor de regio. Bijvoorbeeld rondom zaadveredeling, precisie-landbouw, zorg of ICT.

ChristenUnie

+ Geef geloof een stem

Inleiding

Bij verkiezingen gaat het voor ons over mensen. Over u en over mij. Over onze ouders, onze kinderen, onze burens, de leerkracht op de school, onze werkgever en onze werknemers. Verkiezingen gaan ook over de leefomgeving van mensen. Over wonen, over reizen met auto of openbaar vervoer, over recreëren, over landschap, groen en water, en ook over cultuur, musea en kerken.

1.1 Resultaten

In de afgelopen vier jaar heeft de ChristenUnie – in een gezamenlijke fractie met de SGP – in Provinciale Staten gewerkt aan het bestuur van de provincie Noord-Holland. We zijn dankbaar voor het werk dat we hebben mogen doen en de zegen die we in ons werk hebben mogen ervaren. In maart 2019 nemen we zelfstandig deel aan de verkiezingen.

Als ChristenUnie Noord-Holland hebben we het volgende bereikt:

- ⊕ De provincie gebruikt echte groene stroom en zet zich in om de verbruikte stroom extra op te wekken.
- ⊕ In het provinciale programma is aandacht voor kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals visueel beperkten.
- ⊕ We hebben succesvol gepleit voor een tweemaaljaarlijks overzicht waarin niet alleen gekeken wordt naar de provinciale economische cijfers, maar ook naar welvaart in brede zin.
- ⊕ Extra inspanning voor eerlijke handel en duurzaamheid in het inkoopbeleid van de provincie, bijvoorbeeld bij de inkoop van computers, elektronica en auto's.
- ⊕ We hebben de Provinciale Staten laten uitspreken dat de uitstoot en geluidsoverlast van Schiphol niet verder toe mag nemen.
- ⊕ We hebben ons hard gemaakt voor een ambitieus beleid voor het opwekken van duurzame energie, met oog voor de waarde van het landschap en de belangen van omwonenden.

1.2 Onze missie

De ChristenUnie is een politieke partij die zich baseert op de Bijbel en werkt aan een wereld die eerlijk is en leefbaar blijft, ook voor onze kinderen. De ChristenUnie vindt iedereen van evenveel waarde. We zetten ons in voor een samenleving waarin mensen zorgen voor elkaar. We komen op voor hen die niet voor zichzelf op kunnen komen en zorgen goed voor de natuur die we van God hebben gekregen. Op deze manier geven we invulling aan ons geloof.

1.3 Onze kernwaarden

Wij geloven dat God mensen tot bloei laat komen in relaties, als mensen samenwerken en voor elkaar zorgen. Deze dienstbare samenleving vraagt een betrokken, maar ook een bescheiden overheid. De ChristenUnie wil een overheid die er op gericht is dat mensen hun talenten kunnen ontwikkelen en in vrijheid verantwoordelijkheden kunnen nemen. God maakt mensen verantwoordelijk door ze vrijheid te geven. Het is volgens ons de taak van de overheid om deze vrijheid te beschermen en te respecteren. Alle mensen hebben het recht om in vrijheid hun geloof en overtuiging te delen, met elkaar, met hun kinderen en in de samenleving.

Alle leven is Gods waardevolle gift. Daarom zetten wij ons in voor duurzame ontwikkeling van en een zorgvuldige omgang met heel Zijn schepping. Wij zetten ons in voor de waardigheid en de rechten van alle mensen: krachtig of kwetsbaar, geboren of ongeborn, nabij of veraf.

Onze missie en onze kernwaarden vormen het fundament voor alle keuzes die we maken. Daar mag u ons aan houden¹. In dit verkiezingsprogramma beschrijven wij hoe we dit concreet willen maken in de komende vier jaar.

1.4 Onze taakopvatting

De provincie heeft een aantal wettelijke taken die zich vooral richten op ruimte, economie die weer samen komen in het omgevingsbeleid. Naast de wettelijke taken kan de provincie zelf bepalen welke taken zij wil aanpakken. Er is immers sprake van een open huishouding, zoals vastgelegd in artikel 124 van de grondwet. De basisgedachte van de provincie is dat een taak het beste zo dicht mogelijk bij de burger kan worden uitgevoerd. De beslissing wordt bij voorkeur genomen op de plaats waar die ook effect heeft.

¹Een uitgebreidere visie op onze taakopvatting en de bestuursstijl die wij willen hanteren, staat beschreven in hoofdstuk 6 Bestuur en middelen.

1.5 De toekomst van Noord-Holland

Wij zijn trots op Noord-Holland, onze provincie met z'n diverse landschappen – van kust tot dijk – en diverse mensen. Trots zijn we op onze prachtige natuur. Dat tienduizenden vrijwilligers dagelijks klaarstaan om anderen te helpen. Trots op duizenden ondernemers die onze economie en werkgelegenheid willen versterken. Maar we maken ons ook zorgen. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen, ongeacht achtergrond of handicap, volwaardig mee kan doen

in onze maatschappij? Hoe zorgen we voor voldoende werkgelegenheid, ook voor de volgende generatie? Doen we wel genoeg om onze aarde te beschermen?

De ChristenUnie wil zich inzetten om Noord-Holland toekomstbestendig te maken: wij willen opkomen voor mensen die niet voor zichzelf op kunnen komen. Wij willen de mooie natuur in Noord-Holland beschermen en vrijwilligers een zetje in de rug geven.

Wij zetten ons in voor een omslag naar **een toekomstbestendige landbouw**, waarin we zij-aan-zij met boeren zoeken naar nieuwe manieren om te zorgen voor voedsel, landschap en natuur op een manier die de aarde niet uitput en waarmee boeren een gezonde boterham kunnen verdienen.

Wij maken ons hard voor **een eerlijke economie**, een economie waarin niet geld verdienen het ultieme doel is, maar waarin de economie draait om het welzijn van de samenleving. Een samenleving waarin ieder mens een zinvolle bijdrage kan leveren, waarin onze consumptie en activiteiten niet ten koste gaat van de natuur, onze toekomst of mensen ver weg.

Rondom **de energietransitie** staan we voor een enorme opgave. Wij willen dat Noord-Holland zich maximaal inzet en op plekken waar dat kan. In het Noordzeekanaalgebied willen wij initiatieven de ruimte geven om windmolens en zonnepanelen mogelijk te maken. Ook moet de provincie de barrières, waardoor boeren hun daken niet met zonnepanelen vol kunnen leggen, wegnemen.

Wij zetten ons in voor een ruimtelijke ordening waarmee we het **landschap in stand houden**, bouwen bij knooppunten in het openbaar vervoer (OV-knooppunten). Tenslotte willen we geen nieuwe industrieterreinen ontwikkelen zolang anderen deels leeg staan.

Noord-Holland dreigt vast te lopen. Meer asfalt is niet de oplossing, maar we moeten **voorrang gaan geven aan fiets en OV**. Het verkeer moet slimmer, schoner en zuiniger. We willen daarom elektrisch rijden stimuleren, in 2025 een groei in het fietsgebruik van 25% bereiken en het OV-gebruik in dezelfde tijd verdubbelen.

Duurzaamheid, energie en klimaat

Visie van de ChristenUnie

Het provinciale energie- en klimaatbeleid van de ChristenUnie staat in het teken van de Bijbelse opdracht om te bouwen en te bewaren. Wij zijn geen verbruikers van de schepping, maar beheren deze in het besef dat we met respect om moeten gaan met de schepping zodat we haar op een goede manier door kunnen geven aan volgende generaties met andere woorden; goed rentmeesterschap.

Rentmeesterschap is daarmee een kernwaarde van de ChristenUnie. Dit vraagt van ons dat we de aarde niet uitputten of overbelasten. We houden steeds voor ogen dat ontwikkelingen een duurzame bijdrage moeten leveren voor deze generatie en toekomstige generaties.

De provincie kan op de volgende aspecten bijdragen aan een zorgvuldige omgang met de aarde:

1. Verminderen CO₂-uitstoot
2. Opwekking duurzame energie
3. Beter milieu en leefklimaat bevorderen
4. Aanpassen aan veranderend klimaat
5. Duurzaam (her)gebruik van (grond)stoffen en energie

De energietransitie waarbij we steeds minder afhankelijk worden van gas en elektriciteit uit fossiele brandstoffen, maar meer en meer gebruik gaan maken van groene, duurzame stroomvoorzieningen zoals wind- en zonne-energie, en het voldoen aan het klimaatdoelstellingen hebben grote economische gevolgen. Er zullen veel kosten gemaakt worden, maar tegelijkertijd zal het voor veel nieuwe werkgelegenheid zorgen. De provincie draagt er, bij de uitwerking van het beleid, zorg voor dat alle inwoners uit alle lagen van de bevolking kunnen profiteren van deze transitie. Tegelijkertijd zorgt de provincie er in haar beleid zoveel mogelijk voor dat de energietransitie niet bijdraagt aan het vergroten van de economische ongelijkheid.

2.1 Verminderen CO₂-uitstoot

De provincie zet vol in op **energiebesparing**. De hoeveelheid opgewekte duurzame energie is voorlopig immers beperkt en een aanzienlijk deel van de energieopwekking gaat daarom gepaard met CO₂-uitstoot. De ChristenUnie heeft de ambitie dat in 2020 het finale energieverbruik in Noord-Holland met 20 procent is gedaald ten opzichte van 2018.

Concrete voorstellen

- ⊕ De provincie ontwikkelt een integrale aanpak van energiebesparing in de industrie door advisering en handhaving. Daarbij werkt zij samen met andere partijen (MJA3 en ETS bedrijven) zodat de effectiviteit van de inzet vergroot wordt.
- ⊕ De provincie werkt in overleg met gemeenten aan instrumenten om het energiezuiniger maken van gebouwen/woningen te versnellen. Onderdelen daarvan zijn:
  - De provincie ijvert voor gebouwgebonden financiering voor energiebesparende verbeteringen.
  - De provincie zorgt dat er ook beleid wordt ontwikkeld waar huurders van profiteren.
  - Bij energiebesparende renovatie is het doel om zo snel mogelijk een energieneutraal gebouw te krijgen. Alle maatregelen moeten hierop gericht zijn. Tussentussen mogen er niet voor zorgen dat het einddoel verder naar voren wordt geschoven.
  - De provincie stimuleert de opleiding van vakmensen (duurzame installateurs, bouwwerknemers met kennis van isolatie, technici) om de maatregelen uit te voeren.
  - De provincie voorkomt dat woningbouwverenigingen G-label woningen verkopen in plaats van renoveren, bijvoorbeeld door in de prestatieafspraken op te nemen dat alleen woningen met minimaal een A-label verkocht mogen worden. Dit moet praktisch zijn vanaf 2022.
  - De provincie komt in deze periode met een (financiële) regeling voor particulieren, verenigingen en stichtingen waarmee zij worden aangemoedigd een energiescan te laten maken van hun pand. Voor die energiescan kan aangehaakt worden bij de Groene Kerken (www.groenekerken.nl).
  - De provincie zet ruim in op het bekendheid geven aan de regelingen en subsidies voor energiebesparende maatregelen.
- ⊕ De provincie zorgt ervoor dat haar fondsen voor energie en innovatie toegankelijk zijn (bijvoorbeeld door een lage rente te vragen) zodat projecten gerealiseerd kunnen worden die niet met behulp van commerciële geldverstrekkers van de grond komen.

De provincie werkt aan de **afbouw van het gebruik van fossiele brandstoffen**.

- ⊕ De provincie coördineert de ontwikkeling van regionale plannen voor andere energiebronnen voor de verwarming van gebouwen dan aardgas (warmtetransitie).

- Regionale warmtenetten worden toekomstbestendig ontwikkeld: ze mogen uiteindelijk geen CO₂ uitstoot veroorzaken.
- Nieuwbouw wordt niet meer aangesloten op aardgas, in de bestaande bouw wordt ingezet op een ambitieuze warmtetransitie
- Alternatief gebruik van het bestaande gasnetwerk wordt onderzocht.
- ⊕ De provincie ontmoedigt vliegverkeer op niet-hernieuwbare brandstof, o.a. door grenzen aan CO₂-uitstoot te stellen. Daarom zetten we in op een afname van het CO₂-budget van tien procent in de komende tien jaar, en elke volgende vijf jaar eveneens met tien procent, tot aan 2050.
- ⊕ De provincie stimuleert vervoer dat gebruik maakt van hernieuwbare brandstoffen.
  - De provincie draagt bij aan pilots en subsidies voor vrachtverkeer op alternatieve energiebronnen.
  - De provincie stimuleert de elektrificatie van de binnenvaart.
  - Walstroom¹ in binnenhavens wordt bevorderd en gezamenlijk met het Rijk wordt gewerkt aan walstroom voor zeeschepen (cruise, ferry). In Noord-Holland streven we naar realisatie tijdens de komende periode.
  - Het openbaar vervoer in Noord-Holland wordt aanbesteed op basis van volledig zero-emissie vanaf 2025. Daarmee sluiten we aan bij de landelijke afspraak.
  - Alle verlichting langs de provinciale wegen, waaronder ook fietspaden, wordt voor 2025 vervangen door Led-verlichting.

De provincie integreert de effecten op uitstoot van broeikasgassen in haar beleid:

- ⊕ De provincie maakt in haar plannen inzichtelijk wat het verwachte effect is van de voorstellen op de uitstoot van broeikasgassen
- ⊕ De provincie stimuleert een transitie van de landbouw die leidt tot minder oxidatie van de veenbodem (zie verder Natuur en Landbouw).

De provincie **geeft zelf het goede voorbeeld** in het reduceren van de CO₂ uitstoot:

- ⊕ Er is een concreet actieplan om de eigen gebouwen uiterlijk in 2030 klimaatneutraal te hebben. Dit betreft zowel de gebouwen die door de provincie zelf gebruikt worden, als de gebouwen die zij verhuurt. De provincie laat allereerst al in 2019 een energiescan voor de eigen gebouwen uitvoeren en neemt deze bevindingen mee in het actieplan. De provincie communiceert de uitslag van de energiescan en het actieplan met de inwoners van Noord-Holland.
- ⊕ Er wordt een actieplan ontwikkeld om de hele provinciale organisatie klimaatneutraal te laten zijn in 2040. Nieuwe provinciale infrastructuur wordt alleen nog klimaatneutraal aangelegd. Bijvoorbeeld door geluidsmaatregelen en duurzame energieopwekking te combineren.

---

¹ Walstroom is een begrip waarmee wordt aangegeven dat een schip gebruikmaakt van een aansluiting op het elektriciteitsnet van de wal. Varende schepen gebruiken eigen generatoren om elektriciteit op te wekken, maar in de haven is het laten draaien van dieselmotoren onnodig milieubelastend.

- + De voertuigen die vanaf 2020 worden aangeschaft voor het wagenpark van de provincie, waaronder ook de dienstauto's voor de gedeputeerden, zijn volledig elektrisch.
- + De provincie neemt in haar inkoopbeleid vanaf 2020 op dat de gevraagde goederen of diensten Co2-neutraal, circulair en met behulp van duurzame energiebronnen worden gemaakt of geleverd.
- + In het jaarverslag van de provincie doet de provincie ook verslag van de stand van zaken betreft de doelstelling van 2050.

2.2 Duurzame energie

De provincie ontwikkelt **realistische en gedetailleerde plannen om de opwek van duurzame energie** in de provincie in lijn te brengen met doel van het Parijs-akkoord om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De ChristenUnie heeft de ambitie dat Noord-Holland in 2030 minimaal 33% van de benodigde energie zelf opwekt.

Concrete voorstellen

- + De provincie zet in op een brede mix van opwekmogelijkheden, van wind op land, geothermie (aardwarmte) en zonneparken op land en op zee.
- + De provincie gaat actief aan de slag met het opstellen, uitwerken en realiseren van een plan om zonepanelen op het IJsselmeer te plaatsen (zie kader).
- + De provincie herzielt de regels voor het plaatsen van windmolens op land. De huidige regelgeving zorgt voor onnodige beperkingen waardoor er slechts enkele locaties aan de regels voldoen voor het plaatsen van windmolens. Te denken valt aan de eisen omtrent lijnopstelling en minimum aantal te plaatsen windmolens in een lijnopstelling.
- + Daarnaast laat de provincie uitgangspunt los slechts het minimum gestelde doel van de hoeveelheid windenergie te realiseren. Als er meer mogelijk is, dan doen we dat. Uiteraard houden we daarbij rekening met de waarde van het Noord-Hollandse landschap.
- + Voedselproductie krijgt voorrang boven energieopwekking; om concurrentie tussen beide te voorkomen, ontwikkelt de provincie beleid waardoor zonnepanelen op gebouwen, industrie en "wachtgebieden" of "pauzelandenschappen" voorrang hebben op landbouwgrond.
- + De provincie zorgt ervoor dat risico's en veiligheidsaspecten van duurzame energieopwekking goed in kaart zijn gebracht en dat de risico's binnen aanvaardbare grenzen blijven. Denk bijvoorbeeld aan effecten van geothermie op de bodem en het grondwater. Zo ook aan de ecologische gevolgen voor bodem en bodemleven bij het plaatsen van zonnepanelen op gronden.

Zonnepanelen bij de Afsluitdijk

We willen dat de provincie gaat onderzoeken of het mogelijk is om op een (groot) deel van het IJsselmeer in de buurt van de Afsluitdijk zonnepanelen te plaatsen.

De provincie neemt regie in de ruimtelijke inpassing energieopwekking.

- ⊕ De provincie organiseert de komende vier jaar "regionale energietafels" om afstemming tussen gemeenten, waterschappen en netbeheerders te faciliteren over de manier om aan de energie- en klimaatambities te voldoen.
- ⊕ De provincie zorgt voor een goede ruimtelijke en landschappelijke inpassing van duurzame energieopwekking en stelt daarvoor kaders.
- ⊕ De provincie kan via subsidieregelingen initiatiefnemers stimuleren om een minder rendabele maar betere landschappelijke inpassing mogelijk te maken.
- ⊕ De provincie ontwikkelt de komende periode in overleg met netwerkbeheerders een kansenkaart voor duurzame energieopwekking, waarmee ze zowel initiatiefnemers als netwerkbeheerders richting geeft.
- ⊕ Dubbelbestemmingen van gronden en eisen rondom tijdelijkheid van de installaties zijn mogelijkheden die we willen inzetten om zo het draagvlak te vergroten.
- ⊕ De provincie ontwikkelt ruimtelijke beleid voor de opslag van energie.

De provincie zet zich maximaal in om **lokaal draagvlak** te realiseren.

- ⊕ De provincie communiceert dat de energietransitie noodzakelijk is, veel ruimtelijke impact zal hebben en moeilijke keuzes vergt. Veranderingen in het landschap ten gevolge van de opwek van duurzame energie zijn onvermijdelijk.
- ⊕ Omwonenden worden nauw betrokken bij plannen voor wind- en zonne-energie (en mogelijk andere duurzame initiatieven) en kunnen meeprofiten van de voordelen. Mede-eigenaarschap zorgt ervoor dat lusten en lasten eerlijker worden verdeeld.
- ⊕ De provincie stimuleert zo veel mogelijk dat gemeenten gezamenlijk plannen ontwikkelen voor regionale opgaven, maar borgt de realisatie van de doelstellingen.
- ⊕ Participatie mag nooit een afkoopregeling zijn.
- ⊕ De provincie stelt eisen aan de manier waarop initiatiefnemers samen met de omgeving zoeken naar de beste locatie, vorm en landschappelijke inpassing.
  - Niet grondposities, maar goede inpassing moet leidend zijn
  - Bewoners moeten inspraak kunnen hebben in de locatie
  - Initiatiefnemers worden gevraagd meerdere alternatieven voor te stellen; via "plaatsingsopties" kunnen ook grondeigenaren van afgevalen locaties delen in de opbrengst.
  - Initiatieven vanuit de lokale gemeenschap krijgen voorrang boven commercieel gedreven initiatieven.
- ⊕ De provincie kijkt samen met gemeenten naar financiële voordelen voor breed gedragen projecten (bijv. korting op leges).
- ⊕ De provincie stimuleert de professionalisering van lokale energiecoöperaties, bijvoorbeeld door het subsidiëren van gezamenlijke regionale of provinciale backoffices.

De provincie ondersteunt in beleid en in praktische zin de "quick wins":

- ⊕ Er wordt beleid ontwikkeld om alle geschikte daken van bedrijfsgebouwen te voorzien van zonnepanelen.

- ⊕ Er wordt beleid ontwikkeld om leegstaande industriegebieden en “pauzelandenschappen” te gebruiken voor de opwek van zonne-energie. Dit kan door voorwaarden te verbinden aan de aanleg van zonneparken waarbij de pauzelandenschappen voor bijvoorbeeld twintig jaar in te zetten zijn als zonnepark.
- ⊕ De provincie stimuleert dat gronden zoals parkeerterreinen, waterzuiveringsinstallaties en ruimte langs infrastructuur zo veel mogelijk dubbel gebruikt worden voor de opwekking van zonne-energie. Voor rijks- en provinciale wegen stellen we als voorwaarde dat geluidsschermen altijd ook functioneren als energieopwekking.

2.3 Milieu en leefklimaat

Visie van de ChristenUnie

Zorg voor milieu en leefklimaat is een provinciale taak. De ChristenUnie wil dat de provincie zich maximaal inzet voor gezonde lucht, schoon water, en het tegengaan van geluidsoverlast. De provincie doet dat allereerst door ambitieus invulling te geven aan de regelgeving van het Rijk voor de luchtkwaliteit en aan de verplichtingen die voortvloeien uit de Europese richtlijnen op het gebied van lucht. De ChristenUnie wil hiervoor strakke plannen en afrekenbare doelen opnemen in het provinciale milieubeleidsplan. Er worden concrete doelen gesteld voor het verbeteren van de luchtkwaliteit door het terugdringen van roet, ultra-fijnstof, uitlaatgassen en het reduceren van geluidsbelasting.

Vooraf in de regio IJmond dient nauwlettend te worden toegezien op de luchtkwaliteit in relatie tot zowel de grote industrieën als de passerende offshore-vloot. Daarvoor wordt het provinciale meetnetwerk gebruikt. Het beleid rondom stiltegebieden wordt voortgezet en de geluidsproductie van provinciale wegen dient verder af te nemen.

Concrete voorstellen

- ⊕ De provincie zet in op sluiting van de Hemweg kolencentrale.
- ⊕ In het mobiliteitsbeleid wordt ingezet op vormen van vervoer die schoner en stiller zijn.
- ⊕ Leefbaarheid wordt even belangrijk als veiligheid en bereikbaarheid bij afwegingen voor nieuwe provinciale infrastructuurprojecten.
- ⊕ Het voorschrijven van de best beschikbare technologie bij aanbestedingen van bijvoorbeeld het openbaar vervoer.
- ⊕ Het aantal kilometers “stil asfalt” op provinciale wegen wordt fors uitgebreid.
- ⊕ De provincie stelt zich in alle besprekingen over Schiphol op het standpunt dat de geluidsoverlast en de (fijnstof)uitstoot moet afnemen.

2.4 Veranderend klimaat

In de ruimtelijke ordening is het **versterken van de klimaatbestendigheid** een belangrijk principe.

Concrete voorstellen

- + De provincie zorgt ervoor dat gemeenten en waterschappen in 2019 in kaart brengen wat de gevolgen van klimaatverandering zijn voor de gehele provincie. De provincie houdt daarbij in het oog dat alle vier de thema's uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptie en het hele provinciale grondgebied in kaart worden gebracht.
- + De provincie borgt dat plannen worden ontwikkeld voor de bescherming van vitale infrastructuur.

2.5 Grondstoffen en energie

Concrete voorstellen

- + In de voordrachten van GS wordt voortaan standaard een groene paragraaf opgenomen, waarin wordt omschreven wat de gevolgen van het voorgestelde beleid zijn voor het behalen van de klimaatdoelstelling van 2050.
- + Bij aanbestedingen wordt er zoveel als mogelijk op gelet dat we lokaal inkopen: daarmee voorkomen we onnodige uitstoot van CO₂, en verminderen we het energieverbruik.
- + (Zwerf)afval: voorkom, beperk, recycle en hergebruik verpakkingsmateriaal en kraanwater. Stimuleer het scheiden van afval.
- + We zetten niet alleen in op groen, duurzaam, en gasloos, maar ook op het zinvol gebruik van energie: we doen de lichten op tijd uit en zetten de verwarming tijdig lager.

Natuur en landbouw

3.1 Toekomstbestendige landbouw

Visie van de ChristenUnie

Wij zetten ons in voor een omslag naar een toekomstbestendige landbouw, waarin we zij-aan-zij met boeren zoeken naar nieuwe manieren om te zorgen voor voedsel, landschap en natuur. Op een manier die de aarde niet uitput en waarmee boeren een gezonde boterham kunnen verdienen.

Carola Schouten, onze minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, heeft onlangs haar landbouwvisie gepresenteerd. In dit visiedocument beschrijft zij hoe Nederland een omslag gaat maken naar kringlooplandbouw.

In deze kringloop gebruiken akkerbouw, veehouderij en tuinbouw in de eerste plaats grondstoffen uit elkaars ketens en reststromen uit de voedingsmiddelenindustrie en voedingsketens. Resten uit de agrarische sector en de voedselketen (gewasresten, voedselresten, procesafval, mest, compost) worden opnieuw benut of verwerkt tot nieuwe (hulp)producten.

Kringloopbedrijven verbruiken zo min mogelijk energie en gebruiken zo veel mogelijk hernieuwbare energie. De landbouwsector moet dus klimaatneutraal en circulair worden, gericht op het optimaal inzetten en hergebruiken van grondstoffen en producten en het zoveel mogelijk voorkomen van reststoffen, afval en schade aan het milieu.

De ChristenUnie zet zich in om samen met agrariërs te zoeken naar manieren om deze visie te realiseren. Deze vorm van landbouw zal bijdragen aan een duurzame voedselvoorziening en draagt zorg voor het in stand houden en/of verbeteren van de biodiversiteit en het klimaat. Het verbeteren van de biodiversiteit is van levensbelang voor de bestuiving van allerlei gewassen, voor een rijk bodemleven en een hoge bodemvruchtbaarheid. Tegelijkertijd is het economisch rendabel, zodat boeren een eerlijke boterham kunnen verdienen voor het essentiële werk dat ze doen.

De ChristenUnie wil de boeren ook ondersteunen bij hun inspanning om de natuur te versterken. Volgens de ChristenUnie is de landbouw van de toekomst gebouwd rond de volgende uitgangspunten:

- ⊕ Een eerlijk verdienmodel voor de boer zodat maatschappelijke baten ook daadwerkelijk vertaald worden in verdiensten voor de boer.

- ⊕ Toekomstgericht door steun aan jonge boeren.
- ⊕ Een betere verbinding tussen boeren en burgers, kortere ketens.
- ⊕ Het bevorderen van functionele biodiversiteit, dit betreft de verscheidenheid aan levende organismen die voor ons nuttige functies vervullen (o.a. bestuiving).
- ⊕ Het bevorderen van (wilde) flora en fauna op boerenland, zoals boerenlandvogels, onder meer door natuur- en landschapsbeheer te vergoeden.
- ⊕ Het behoud van landschaps- en cultuurhistorische elementen
- ⊕ Het verkleinen van de negatieve effecten van de landbouw op natuurwaarden in de omgeving. Onder meer door ruim baan te geven aan niet-chemische gewasbescherming.

De transitie naar een klimaatneutrale en toekomstbestendige kringlooplandbouw (al dan niet aangevuld met maatschappelijke diensten) die ook economisch rendabel is, is een proces van lange adem. Er bestaat geen blauwdruk voor de weg daar naar toe. Maar nu al zijn er veel initiatieven en innovaties, die stappen in de goede richting vormen. De provincie kan die initiatieven stimuleren en de partners faciliteren die daaraan werken.

Concrete voorstellen

- ⊕ Stimuleren van agrarische natuurverenigingen ofwel collectieven die de principes van een toekomstbestendige landbouw praktisch invullen.
- ⊕ Blijvende aandacht vragen voor innovatie in de landbouw, vooral als het gaat om het sluiten van kringlopen en het tegengaan van bodemdaling.
- ⊕ Experimenten stimuleren met akkerranden boordevol akkerkruiden, strokenteelt, precisielandbouw en nieuwe technologie met robots. Gebruik alle innovaties om te komen tot een toekomstbestendige landbouw.
- ⊕ Schaalvergroting alleen toestaan wanneer het een bijdrage levert aan het vergroten van de duurzaamheid en het dierenwelzijn.
- ⊕ Toekomstgericht landbouwonderwijs bevorderen: onderwijs dat niet achterloopt op de innovatieve ontwikkelingen. We moeten met onderwijsorganisaties de 'best practices' delen.
- ⊕ Een robuuste ecologische hoofdstructuur bouwen, die wordt gekoppeld aan de bijbehorende landschappelijke hoofdstructuur.
- ⊕ Het belonen van Groene en Blauwe diensten² met landschapselementen en zorgen dat dit in de bedrijfsvoering wordt geïntegreerd. We willen waarde toekennen aan landschapsstructuren met een puntensysteem.
- ⊕ Boeren krijgen een adequate vergoeding voor natuur- en landschapsbeheer en weidevogelbeheer, de administratieve lasten moeten laag zijn.
- ⊕ Het ontwikkelen van een Deltaplan om leegstaande en leegkomende boerderijen te herbestemmen, waardoor de leefbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving gewaarborgd blijft.

---

² Dit zijn maatschappelijke diensten die grondeigenaren leveren aan de maatschappij. Denk aan het aanleggen, beheren en onderhouden van landschapselementen op hun gronden, waarmee een fraai landschap ontstaat.

- ⊕ Een integrale aanpak van de stikstofproblematiek. Dit probleem moet bij de bron worden aangepakt. Om de stikstofdepositie op natuurgebieden terug te brengen, wordt bekeken hoe de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) kan worden voortgezet. Maatregelen die ingezet worden, moeten daadwerkelijk leiden tot een vermindering van de neerslag van schadelijke stoffen op het land (zoals stikstof). De plannen voor effectgerichte maatregelen moeten worden afgerond en uitgevoerd. Monitoring van de daadwerkelijke neerslag van schadelijke stoffen en eventuele bijstelling van de plannen is essentieel.
- ⊕ Noord-Holland wil een provincie zijn die jonge boeren ondersteunt zodat deze in ons land een goede toekomst kunnen opbouwen.

3.2 Robuuste natuur

Visie van de ChristenUnie

De ChristenUnie wil dat ook volgende generaties kunnen genieten van de grootsheid van Gods schepping. Juist in de natuur herkennen we die grootsheid. Als we de natuur geweld aandoen, schaden we onszelf en onze leefomgeving.

Overall om ons heen zien we dat milieuvervuiling de natuur aantast, dat de biodiversiteit (soortenrijkdom) onder druk staat en dat natuur vaak in de verdrinking komt door economische activiteiten. Recente onderzoeken maken duidelijk dat de insectenpopulatie (waaronder die van de bijen) sterk achteruit is gegaan, terwijl die van levensbelang is voor de bestuiving van gewassen. Ook het aantal boerenlandvogels neemt nog steeds af. De natuur levert schoon drinkwater en allerlei andere 'ecosysteemdiensten', waarvan de waarde moeilijk in geld is uit te drukken, maar die wel van levensbelang zijn.

De ChristenUnie zet zich daarom in voor de versterking van de natuur en het tegen gaan van de afname van biodiversiteit. We vinden het belangrijk dat er zorgvuldige regels zijn die de natuur beschermen, de belangen van de natuur afwegen tegen andere belangen, en die samenhang te creëren met de verduurzaming van de economie en het tegengaan van klimaatverandering.

De rijksoverheid heeft het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies, die nu met een gebiedsgerichte aanpak invulling kunnen geven aan het natuurbeleid. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met daarin de Natura 2000 gebieden, is een samenhangend netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. De provincie houdt vast aan het doel dit netwerk uiterlijk in 2027 afgerond te hebben. De beheerders en eigenaren van deze terreinen zijn de belangrijkste partners voor dit natuurbeleid en voor behoud van de soortenrijkdom.

Een goed natuurbeleid kan niet zonder langjarige kaders voor doelen en vergoedingen, een adequate ruimtelijke sturing, een passende beloning voor geleverde diensten, en een intensieve samenwerking tussen overheid, terreinbeherende organisaties, boeren en particulieren.

Concrete voorstellen

- ⊕ Extra investeren in natuur en waterkwaliteit, voor de toekomst van de schepping en onze kinderen.
- ⊕ Hoge prioriteit geven aan voor het Deltaplan Biodiversiteit, waar natuur- en landbouworganisaties samenwerken, onder meer in het tegengaan van de zorgelijke achteruitgang van het aantal insecten.
- ⊕ Extra investering ten behoeve van een tijdige afronding van het Nationaal Natuur Netwerk in 2027. Het doel van een kwalitatief goed functionerend Nationaal Natuur Netwerk blijft recht overeind en robuuste ecologische verbindingzones zijn nodig om natuurgebieden met elkaar te verbinden.
- ⊕ Bescherming van de Natura2000 gebieden, waarvoor we een internationale verantwoordelijkheid dragen. De kernkwaliteiten van de Nederlandse landschappen en aardkundige monumenten verdienen een wettelijke bescherming. In de Omgevingsverordening worden ook de waarden van stilte en duisternis veiliggesteld.
- ⊕ Toegankelijke natuur, een fijnmazig netwerk van fiets- en wandelpaden is belangrijk;
- ⊕ Een betere samenhang van natuur- en klimaatbeleid: klimaatadaptatie krijgt de juiste prioriteit in het natuurbeleid.
- ⊕ Hoge prioriteit geven aan de bestrijding van exoten, omdat invasieve soorten voor een miljarden schade zorgen.
- ⊕ Samen met gemeenten, natuur- en landbouworganisaties, boeren, Waterschap en deskundigen een actieplan maken waardoor de groei van het aantal insecten wordt gestimuleerd, bij voorbeeld door het aanleggen van een hoofdstructuur voor insecten (bijenlinten).
- ⊕ Uitvoeren van het Deltaplan voor de boerenlandvogels. Uit natuurrapportages blijkt dat het vooral slecht gaat met weidevogels en akkervogels. De rijksoverheid wil de bescherming van weidevogels een extra stimulans geven en provincies moeten daarop inspelen. Het maken van een breder plan met betrekking tot faunabeheer is hierbij noodzakelijk.

3.3 Bodemdaling

Visie van de ChristenUnie

De bodemdaling in de veenweidegebieden lijkt een zwaar onderschat probleem. De oxidatie van het veen die het gevolg is van een lage waterstand levert een enorme bijdrage aan de klimaatopwarming, want grote hoeveelheden koolstof uit de bodem komen in de atmosfeer. Er is bovendien sprake van oplopende schade aan gebouwen en aan infrastructuur door het langdurig verlagen van het waterpeil.

De ChristenUnie is van mening dat we fundamenteel anders moeten gaan werken om ze de bodemdaling flink te vertragen, zo mogelijk zelfs te stoppen. We moeten in sommige polders onderwaterdrainage aanleggen (waarbij het effect wetenschappelijk dient te worden aangetoond) en in andere polders snel gaat experimenteren met andere teelten. In de

uitwerking van de programma's op basis van de Omgevingsvisie moet de provincie voor de lange termijn ingrijpende keuzes maken.

Mede door de bodemdaling krijgt de provincie Noord-Holland steeds meer last van verzilting. Er moet op korte termijn geïnvesteerd worden in onderzoek en innovaties op het gebied van zilte zeelt, zodat akkerbouwers en bloembollenkwekers mogelijkheid hebben om hierop in te spelen.

Concrete voorstellen

- ⊕ De provincie dient te communiceren dat onderbemaling een grens kent en het waterpeil in veel gebieden verhoogd zal moeten worden om aan de klimaat- en veiligheidsdoelstellingen te kunnen voldoen.
- ⊕ Aanleg van onderwaterdrainage kan in sommige gebieden een bouwsteen zijn in de aanpak van bodemdaling, maar de effecten moeten goed gemonitord worden.
- ⊕ Stimuleren van het opbouwen van economische ketens waardoor "natte teelt" voor landeigenaren een haalbare keuze wordt.
- ⊕ In overleg met alle belanghebbenden gebiedsgerichte plannen maken waarin wordt beschreven op welke manier de bodemdaling per gebied kan worden tegen gegaan.
- ⊕ Het ontwikkelen van innovatieve methodes om de bodem weer te laten stijgen, zoals teelt van veenmos.
- ⊕ Onderzoek en innovatie op het gebied van zilte teelt moet gestimuleerd worden.
- ⊕ Bij experimenten met verzilting van natuurgebieden, zorgen we in overleg met agrariërs dat negatieve effecten op de bedrijfsvoering voorkomen worden.
- ⊕ Het oplossen van knelpunten in de waterveiligheid die is ontstaan door bodemdaling.

3.4 Verbinding boer-burger

Visie van de ChristenUnie

De ChristenUnie wil zich inzetten voor een goede samenwerking tussen de landbouwsector en de ondernemers en inwoners van het stedelijk gebied. De verbinding tussen boer en burger is nodig om elkaar beter te leren begrijpen, zodat we met elkaar toegroeien naar een toekomstbestendig landbouwsysteem. Het is belangrijk dat onze inwoners in stedelijke gebieden zich bewust zijn van waar hun voedsel vandaan komt, wat er in de landbouwsector speelt en waarom er bepaalde keuzes worden gemaakt. Wij pleiten voor meer regioproducten in de supermarkt en kortere ketens van boer naar burger. Meer informatie over de herkomst van het product leidt tot meer betrokkenheid van de burger.

Steeds meer mensen hebben een eerlijke prijs over voor producten uit de buurt met een aansprekend verhaal en ze stellen steeds hogere eisen aan dierenwelzijn en landschappelijk schoon. Het draagvlak bij (kritische) burgers kan toenemen als er meer zicht is op de landbouw en de dilemma's die er spelen. De nadruk komt meer te liggen op korte ketens en op samenwerking tussen producenten bij het vermarkten van producten.

In vrijwel alle regio's liggen er kansen voor de landbouw in het zoeken van een sterke verbinding met de stad, niet alleen voor de afzet van hoogwaardige voedselproducten, ook voor verdere verbreding. De groei van het aantal inwoners betekent een groeiende stroom mensen die er in hun vrije tijd op uit trekken. Deze vrijetijdseconomie vergt een aantrekkelijk agrarisch landschap, met vooral grondgebonden landbouwbedrijven die passen bij de schaal van het cultuurhistorisch waardevolle landschap. 'Open dagen' zijn uitstekend om inwoners in hun vrije tijd naar het land te trekken. Zij brengen de boer en burger dicht bij elkaar. Dit vergt echter veel organisatie op het gebied van veiligheid en dient niet te worden onderschat. Schoolklassen moeten de kans krijgen om op bezoek te gaan bij boerenbedrijven. Kinderen kunnen zo al jong leren waar hun voedsel vandaan.

De inwoners van steden hebben ook belang bij schoon drinkwater en klimaatbestendig waterbeheer, dus ze zullen van alle sectoren steeds meer maatregelen gaan vragen om klimaatopwarming tegen te gaan.

Concrete voorstellen

- ⊕ Het stimuleren van de oprichting van nieuwe coöperaties waarin boeren en tuinders zich kunnen verenigen om samen sterk te staan tegenover de machtige inkooporganisaties en supermarkten.
- ⊕ Het stimuleren van streekfondsen: agrarisch natuurbeheer is niet alleen van boeren, maar vraagt ook betrokkenheid van burgers en bedrijven.
- ⊕ Bewustwording creëren bij de consument, zodat zij bereid zijn een hogere prijs te betalen voor een duurzamer product. Educatie door schoolklassen boerenbedrijven te laten bezoeken.

Gruitpakketten

De provincie zet zich in voor het opzetten van een netwerk voor de verkoop van Noord-Hollandse producten. We willen dat er pakketten met verse groente en fruit rechtstreeks bij de consument terecht komen.

3.5 Faunabeheer en jacht

Visie van de ChristenUnie

Er wordt door de provincie Noord-Holland veel energie gestoken in weidevogelbeheer. Een goede subsidieregeling stelt boeren in de gelegenheid om het betreffende land zo te beheren dat weidevogels er graag nesten bouwen. Uit onderzoek is gebleken dat een groot deel van de uitgekomen eieren, de jonge vogels, wordt opgegeten door onder andere reigers, kraaien,

meeuwen, kiekendieven en vossen. Natuurlijk kunnen we hier zeggen dat we de natuur haar gang moeten laten gaan. Echter, als we de weidevogelpopulatie willen laten toenemen, zullen de rivalen van deze vogels beheerd moeten worden. Wij zetten ons dan ook in voor een breder plan met betrekking tot het faunabeheer, zodat de middelen die de provincie Noord-Holland en de energie die de boeren hierin steken niet verloren gaan.

De ChristenUnie vindt dat het verantwoord is om jacht toe te staan als onderdeel van goed faunabeheer. Het is een illusie dat we de natuur in Nederland helemaal de vrije hand kunnen geven. Beheer van flora en fauna is nodig om te voorkomen een populatie de draagkracht van een gebied te boven gaat. Hierbij dient jacht niet als een sluitstuk te worden gezien, maar als een integraal onderdeel van een pakket maatregelen dat het beheer van een natuurgebied nodig heeft. De discussie over de beste vorm van faunabeheer moet starten bij de draagkracht van een gebied, en de vraag hoeveel schade en natuurlijke sterfte door voedseltekorten we accepteren. De uitkomst daarvan is bepalend voor beheersmaatregelen, waarvan de jacht er één is.

We hechten daarbij aan transparantie. Er moet sprake zijn van planmatig beheer op basis van tellingen vooraf en verantwoording achteraf. Het vernietigen van geschoten wild is een onacceptabele vorm van voedselverspilling. Planmatig beheer door afschot moet hand in hand gaan met benutten van vlees. De ChristenUnie daagt jagers uit om ervoor te zorgen dat geschoten wild in de voedselketen wordt opgenomen. Dit kan uiteraard alleen als het om gezonde dieren gaat.

Concrete voorstellen

- ⊕ Een regeling die het boeren makkelijker en goedkoper maakt om wildschade te kunnen opgeven.
- ⊕ Voldoende menskracht voor vergunningverlening en handhaving.
- ⊕ Een strikte bescherming voor wilde ganzen (die bij ons overwinteren) en een doordachte bestrijding van verwilderde ganzen (die bij ons overzomereren).
- ⊕ Het tegengaan van voedselverspilling en daardoor het opnemen van geschoten wild in de voedselketen.
- ⊕ Om het weidevogelbeheer te laten slagen moet er een breder plan komen met betrekking tot faunabeheer.

3.6 Visserij en aquacultuur

De ChristenUnie gaat voor een goede toekomst voor zowel de Noordzeevervisserij als de binnenvisserij. Onlangs is er door Carola Schouten, onze minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, een akkoord gesloten over duurzame visserij in het IJsselmeer. De betrokken partijen hebben een gezamenlijk toekomstbeeld geformuleerd en zijn het op hoofdlijnen eens over de aanpak.

Het eindbeeld is een duurzame visserij, waarbij de vangstcapaciteit in het IJsselmeer is

afgestemd op de hoeveelheid verantwoord te onttrekken vis. De afspraken die gemaakt zijn leiden tot een kleine, economische gezonde sector met stabiliteit in de opbrengsten. Op het IJsselmeer zal dit leiden tot een duurzame visserij die in balans is met andere functies zoals natuur, milieu en recreatie. Er is hiermee een stip op de horizon gezet.

Het is voor de komende jaren van belang dat de doelen die in het akkoord worden gesteld ook nagestreefd worden. De provincie heeft een belangrijke rol om te zorgen voor voldoende capaciteit en inzet van de toezichhoudende en handhavende diensten.

Met betrekking tot de Noordzeevervisserij wil de ChristenUnie inzetten op een duurzame en innovatieve sector. Er zal, net als bij de visserij in het IJsselmeer, een meerjarig beheerplan moeten worden opgesteld voor duurzame exploitatie van de zee. Hierbij is internationale samenwerking een vereiste.

Aquacultuur omvat de teelt van aquatische organismen zoals vissen, schaaldieren, schelpdieren en waterplanten. De opbrengst van visserij is in de afgelopen jaren geleidelijk afgenomen door overbevissing. Tegelijkertijd is de vraag naar vis, schaal- en schelpdieren toegenomen. Die trend gaat gepaard met een forse groei in de productie via aquacultuur. De ChristenUnie ziet vooral de teelt van aquacultuurplanten graag toenemen, omdat het telen diverse voordelen heeft ten opzichte van de huidige manier om voedsel te verbouwen. Aquacultuurplanten zijn planten die leven in zoute of zilte omstandigheden, zoals zee kraal, lamsoor, zeevenkel, zee kool, algen en zee wieren. Zeewier bevat hoogwaardige eiwitten en kan in de groeiende behoefte hieraan voorzien.

Concrete voorstellen

- ⊕ We willen de gestelde doelen uit het 'Akkoord over duurzame visserij IJsselmeer' verwezenlijken.
- ⊕ De provincie zorgt voor voldoende capaciteit en inzet van de toezichhoudende en handhavende diensten.
- ⊕ Op internationaal niveau worden er meerjarige beheerplannen gemaakt voor de Noordzeevervisserij.
- ⊕ Bedrijven in de aquacultuursector krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken, voor zover deze bijdragen leveren aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap.
- ⊕ De aquacultuursector krijgt een impuls om de teelt van aquacultuurplanten te stimuleren.

3.7 Glastuinbouw

Visie van de ChristenUnie

De glastuinbouw is een belangrijke economische drager in enkele regio's. De provincie zal deze sector ondersteunen en innovatieve ontwikkelingen stimuleren die de duurzaamheid vergroten. Samen met de sector wordt gezocht naar innovatieve oplossingen en

mogelijkheden. In het kader van Greenport ontwikkelingen wordt actieve Europese steun gezocht voor innovatie, transport en arbeid. Sterke concentraties in Greenport Aalsmeer en Agriport A7 maken dat een omvangrijk cluster van tuinbedrijven, toeleveranciers en afnemers, logistieke bedrijven, kennis- en onderzoeksinstituten en advies- en dienstbureaus elkaar versterken, zodat hoogwaardige en duurzame tuinbouwcomplexen ontstaan. Tegelijkertijd wordt de glastuinbouw ook gewezen op haar verantwoordelijkheid om de impact op de omgeving te verminderen, door aandacht voor schone productie en door de lichthinder flink te verminderen.

Concrete voorstellen

- ⊕ Clustering en schaalvergroting dient een bijdrage te leveren aan de verdere verduurzaming van de glastuinbouw.
- ⊕ De provincie stimuleert herbestemming van verouderde kassengebieden tot woongebieden.
- ⊕ Inzetten op het versterken van de innovatieve kracht van de glastuinbouw op de terreinen van teelt, transport, onderzoek, kennis en arbeid.
- ⊕ Het creëren van randvoorwaarden om een goede bedrijfsvoering mogelijk te maken.
- ⊕ Geothermie kan een goed alternatief zijn voor de warmtebehoefte in de glastuinbouw. De provincie stimuleert het onderzoek en de toepassing daarvan.
- ⊕ Nieuwe kassencomplexen moeten klimaatneutraal zijn en niet meer afhankelijk zijn van fossiele energie.

Openbaar vervoer, fiets en auto

Visie van de ChristenUnie

Mobiliteit brengt mensen bij elkaar; elke dag reizen mensen van en naar werk, school, voorzieningen en familie. In de zuidelijke helft van onze provincie dreigt een mobiliteitsinfarct. Er komen meer dan 200.000 woningen extra in de provincie. De groeiende mobiliteit mag niet ten koste gaan van de kwaliteit van onze leefomgeving en de leefbaarheid.

In het beleid van de provincie Noord-Holland is daarom een omslag nodig: de ChristenUnie wil dat niet langer "keuzevrijheid" het leidend principe is, maar dat de provincie in gaat inzetten op het vergroten van het aandeel van het openbaar vervoer en de fiets in de mobiliteit.

De ChristenUnie wil de milieubelasting door het verkeer verkleinen en hiervoor gericht investeren in de sterke punten van verschillende vormen van vervoer. Het verkeer moet slimmer, schoner en zuiniger. We willen daarom elektrisch rijden stimuleren, in 2025 een groei in het fietsgebruik van 25% bereiken en het OV-gebruik in dezelfde tijd verdubbelen. Om dit te bereiken willen wij meer ruimte en voorzieningen bieden aan snelle fietsers (e-bikes, speed pedelecs en racefietsers). Daarnaast willen we fors investeren in snel, frequent en direct openbaar vervoer op drukke corridors. Ook buiten de steden en in de stadsranden moet het openbaar vervoer voor zoveel mogelijk reizigers een toegankelijke vervoersvoorziening en een alternatief voor eigen vervoer zijn.

4.1 Fietsen

De fiets is traditiegetrouw een belangrijk vervoermiddel in Nederland, en wordt steeds belangrijker. Met de komst van de e-bike is de fiets voor steeds meer mensen een aantrekkelijkere optie voor bijvoorbeeld woon-werk verkeer. De provincie geeft daarom prioriteit aan de fiets.

- ⊕ **Uitbreiding fietssnelwegen.** op belangrijke routes, die aantrekkelijk zijn voor woon-werk verkeer, komen comfortabele en brede doorfietsroutes met zo min mogelijk hinder onderweg door verkeerslichten. Bestaande routes worden doorgelicht op te scherpe bochten, onhandige voorrangssituaties en ongunstig afgestelde verkeerslichten. De provincie werkt hierbij samen met buurprovincies.
- ⊕ **Hoofdfietsnetwerk.** De provincie stelt samen met alle wegbeheerders en in overleg met de Fietsersbond een samenhangend hoofdfietsnetwerk vast, met daarin snelfietsroutes (doorfietsroutes) als aparte categorie.
- ⊕ **Meer fietsenstallingen.** De provincie zoekt samen met ProRail en de NS naar oplossingen voor het tekort aan stallingen bij stations. Er moeten in de komende 4 jaar tenminste 20.000 nieuwe stallingen bij stations worden gebouwd. Daarnaast zorgt de provincie dat bij elke bushalte voldoende fietsenrekken zijn.

- ⊕ **Deelfiets op elk OV-knooppunt.** Bij elk trein- en busstation moeten reizigers 24 uur per dag een OV fiets of andere deelfiets kunnen huren. Er komt één systeem voor het reserveren en huren van deelfietsen in de hele provincie.
- ⊕ **Ondersteuning gemeenten.** De provincie ondersteunt gemeenten bij het oplossen van fietsknelpunten. In de het beleid stimuleert de provincie dat gemeente meer doen dan wat volgens de minimale (CROW-)normen vereist is. De bijdrage van de provincie kan soms hoger zijn dan 50%.
- ⊕ **Fietsschouw.** De provincie organiseert regelmatig een schouw van fietspaden om de kwaliteit te monitoren en gebreken te kunnen herstellen.
- ⊕ **Zichtbaarheid.** In donkere gebieden wordt de zichtbaarheid van fietspaden vergroot door belijnen of ledverlichting van de randen.
- ⊕ **Ongevallenbeperking.** Fietspaden worden zo veel als mogelijk "vergeevingsgezind" ingericht: geen stoepranden, paaltjes of zachte bermen naast fietspaden.
- ⊕ **Verkeersveiligheid.** Er komt een provinciaal actieplan verkeersveiligheid dat onder andere aandacht geeft aan de volgende 4 aspecten:
  - Het verbeteren van de fietsinfrastructuur en het meer geschikt maken voor alle gebruikers, dus ook voor senioren.
  - Het fiets- en landbouwverkeer wordt zo veel mogelijk fysiek gescheiden.
  - Het zorgen voor veilige schoolomgevingen en veilige schoolroutes.
  - Het investeren in fietsvaardigheden van met name kinderen en ouderen.

4.2 Autoverkeer

De auto is een voor veel mensen een essentieel vervoermiddel. De provincie ondersteunt waar mogelijk de transitie naar een schonere automobilititeit. Te denken valt aan het stimuleren van oplaatpunten voor elektrische auto's. Ook zet de provincie in op het veiliger maken van het autoverkeer. De negatieve gevolgen van het verkeer, zoals geluid en fijnstof worden zo veel mogelijk tegengegaan of gecompenseerd.

- ⊕ **Veilig verkeer.** De verkeersveiligheid op de provinciale wegen moet beter. Wij gaan voor 50% minder verkeersdoden- en gewonden in 2029 tov 2019. De inzet richt zich vooral op het tegengaan van ongelukken met kwetsbare verkeersdeelnemers: kinderen en ouderen. Daarom willen wij bij drukke provinciale wegen tunnels voor het langzame verkeer zodat fietsers en voetgangers veilig en ongehinderd kunnen oversteken.
- ⊕ **Leefbaarheid.** Wij zijn voor het aanleggen van rondwegen of tunnels om zo het drukke verkeer uit de dorpskernen te halen. De ChristenUnie wil een rondweg om Seandelft om Krommenie te ontlasten (variant 7 van de verbinding A8-A9) en een tunnel in de N247 bij Broek in Waterland.
- ⊕ **Elektrificeren van het verkeer.** Wij willen het aantal laadpunten in de provincie fors verhogen. Ook moeten er meer waterstoftankstations komen. Op tenminste 10 stations komen elektrische deelauto's beschikbaar.
- ⊕ **Meer P&R locaties.** Veel parkeerplaatsen bij stations staan nu vol. Deze tekorten moeten binnen 4 jaar worden opgelost en nieuwe P&R locaties geopend. Ook bij

Crailo langs de A1 wordt een P&R aangelegd met fietsenstallen en deelfietsverhuur voor de bereikbaarheid van het Hilversumse Mediapark.

- + **Leefbaarheid wordt net zo belangrijk** als veiligheid en doorstroming bij de afweging van de noodzaak voor nieuwe provinciale infrastructuur.

4.3 Openbaar Vervoer

De provincie is de overheid die verantwoordelijk is voor het busvervoer. Noord-Holland zorgt voor goede busverbindingen die in combinatie met trein, metro en fiets voor mensen een reëel alternatief vormen voor eigen vervoer. De provincie streeft er naar dat een reis met het openbaar vervoer naar de belangrijkste plaatsen in de spits maximaal 1,5 keer langer is dan met eigen vervoer.

- + **Investeren in snelwegbussen en lightrail.** De snelwegbussen van R-net zijn een succes. Het netwerk van hoogfrequente snelbussen wordt daarom verder uitgebreid. Op de drukste corridors moet lightrail komen. Verleng het bestaande metro- en tramnetwerk van Amsterdam stapsgewijs en integreer dit met het sprinter-netwerk zodat de hele metropoolregio wordt aangesloten en er meer directe verbindingen ontstaan. In 2040 moet je zo met de metro kunnen reizen van Zandvoort aan Zee tot Almere Pampus, van Heemstede tot Hilversum, van Uitgeest tot Uithoorn en van Purmerend tot Loenersloot.
- + **OV-abonnementen moeten niet ophouden bij de provincie- of concessiegrens.** Sluit aan bij de vervoersvraag van de reiziger en biedt dus ook interprovinciale trajectkaarten en abonnementen die geldig zijn in zowel bus als trein, ongeacht de vervoerder. Reizigers moeten met één abonnement in hun regio kunnen reizen met korting in al het OV. Kom met een aantrekkelijke kortingskaart voor toeristen.
- + **OV-servicewinkels.** Alle loketten van vervoerders moeten OV-servicewinkels worden waar informatie beschikbaar is over alle vormen van openbaar vervoer.
- + **Reis-apps om de reiziger te ontzorgen.** Alle data over reisinformatie en tarieven moet gestandaardiseerd worden en toegankelijk zijn voor app-ontwikkelaars. De provincie zorgt voor één OV-app voor heel Noord-Holland.
- + **Integreer vraagafhankelijk OV en WMO-vervoer.** Maak samen met gemeenten een efficiënt vraagafhankelijk mobiliteitssysteem met zo min mogelijk drempels. Reizen moet tenminste 2x per uur kunnen, met alle reis informatieapps moet tot 30 minuten van te voren gereserveerd kunnen worden en betalen moet kunnen met de OV-chipkaart.
- + **Kortere reistijden voor de bus.** Geef voorrang aan bussen bij kruispunten en garandeer samen met gemeenten en Rijkswaterstaat dat bussen altijd de file voorbij kunnen rijden via de vluchtstrook of een aparte busbaan. Op drukke corridors waar tenminste 6 bussen per uur rijden komen snelbussen die haltes overslaan zodat reizigers over langere afstanden sneller op hun bestemming komen. De provincie lobbyt bij het Rijk voor kortere halteertijden van treinen vanaf 2025 (vergelijkbaar met de metro) zodat ze onderweg op stations minder tijd verliezen.

- ⊕ **Toegankelijkheid.** Een goede toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor ouderen en mensen met een beperking. De informatievoorziening, haltes, stations, bussen en treinen moeten daarop ingericht worden. Alle haltes en stations in Noord-Holland moeten uiterlijk in 2021 100% toegankelijk zijn.
- ⊕ **Sociale veiligheid.** Aandacht voor sociale veiligheid van haltes en stations. Er worden goede afspraken met politie en het Openbaar Ministerie gemaakt om de veiligheid in het openbaar vervoer te verzorgen (tegengaan van zwartrijden, geweld tegen reizigers en personeel, vandalisme). Goede verlichting maakt hier onderdeel van uit.
- ⊕ **Leefbaarheid.** Waar mogelijk moeten verbindingen met kleine dorpen in stand worden gehouden. Als dit niet langer haalbaar is, moet er een goede andere oplossing worden geboden. Lokale plannen en initiatieven van inwoners voor aanvullend vervoer worden ondersteund en gestimuleerd.
- ⊕ **Verhoging opcenten.** De opcenten op de motorrijtuigenbelasting gaan van 67,9% naar 85%. Hiermee komt 50 miljoen euro per jaar beschikbaar voor investeringen in het openbaar vervoer terwijl Noord-Holland dan nog steeds een lager tarief heeft dan bijvoorbeeld Zuid-Holland en Drenthe.

De trein in Noord-Holland

De provincie gaat niet over het treinnetwerk, maar dit netwerk vormt een onlosmakelijk onderdeel van het provinciale openbaar vervoerssysteem. Daarom zet de provincie zich via een lobby richting het Rijk en de NS in voor de volgende punten.

- ⊕ **Meer rechtstreekse verbindingen.** Station Amsterdam moet een doorstroomstation worden met zo min mogelijk kerende treinen zodat minder reizigers hier hoeven over te stappen. Ook voor bussen streven we naar meer directe verbindingen zodat het OV voor meer reizigers een aantrekkelijk alternatief wordt.
- ⊕ **Ruimte voor internationale treinen op Schiphol Airport.** Om vliegen tot 500 km te ontmoedigen moeten er snel meer internationale treinen stoppen op Schiphol Airport. Londen moet tenminste elke 2 uur bereikbaar zijn, het aantal Intercity's naar Brussel moet verdubbelen (elk half uur een trein) en er moeten nieuwe snelle treinen komen naar Hamburg en Berlijn.
- ⊕ **Capaciteitsuitbreiding van het spoor.** Het Noord-Hollandse spoorwegnet is vol en kent te veel afhankelijkheden waardoor op sommige stations ongewenst lange overstaptijden gelden. Forse investeringen in spoorverdubbelingen, opstelcapaciteit, langere perrons en ongelijkvloerse kruisingen zijn noodzakelijk om te zorgen dat het aantal treinen verder kan groeien en Intercity's en Sprinters elkaar niet meer in de weg zitten. Concreet gaat dat om:
  - spoorverdubbeling op het traject Heerhugowaard-Hoorn-Enkhuizen voor kortere overstaptijden in Hoorn en meer treinen tussen Enkhuizen en Amsterdam.
  - spoorverdubbeling tussen Schagen en Den Helder.
  - spoorverdubbeling Uitgeest-Amsterdam Sloterdijk zodat Intercity's en Sprinters tenminste 6x per uur kunnen gaan rijden.

- ⊕ **Opstel terrein sprinters naar Heerhugowaard.** Het geplande opstel terrein voor Sprinters bij Uitgeest kan beter naar Heerhugowaard verplaatst worden. Dit moet samen gaan met het vervangen van overwegen door tunnels in Castricum, Heiloo en Alkmaar.
- ⊕ **Opheffen van overwegen.** Voor de veiligheid, de bereikbaarheid voor auto, fiets, stads- en streekvervoer en voetganger en voor de verdere groei van het spoorvervoer is opheffen van alle overwegen in de provincie noodzakelijk. Het Rijk is bereid 50% te investeren in tunnels onder en bruggen over het spoor, maar alleen als de provincie ook 50% bijdraagt. De provincie moet dit geld op tafel leggen. Wij willen daarbij behoud van belangrijke recreatieve routes voor fietsers en voetgangers.

Leefbaarheid en economie

5.1 Leefbaarheid

Visie van de ChristenUnie

De ChristenUnie zet zich in voor sterke en leefbare regio's. Wij vinden het belangrijk dat bestaande sociale verbanden zo veel mogelijk in stand blijven. We willen bevorderen dat werkgelegenheid in de regio behouden blijft en zo mogelijk versterkt wordt. De economische ontwikkeling in de MRA regio lijkt niet veel extra stimulans nodig te hebben. De provincie heeft daarom extra aandacht voor de economische ontwikkeling van de Kop van Noord-Holland.

Vrijwilligers spelen een belangrijke rol in de leefbaarheid van onze provincie. Ze zetten zich belangeloos in voor onze samenleving en zijn zo een inspiratie en voorbeeld voor ons allemaal. De ChristenUnie wil dat het werk van vrijwilligers door de provincie wordt ondersteund.

De bestrijding van (drugs)criminaliteit en de problemen die het dumpen van drugsafval met zich meebrengen zijn groot. Waar dit probleem zich lange tijd voornamelijk concentreerde in het zuiden van Nederland, is de drugsproblematiek inmiddels ook in Noord-Holland een probleem aan het worden. De ChristenUnie zet zich al jaren in om deze problematiek te bestrijden en zal dit ook in de aankomende jaren blijven doen.

Concrete voorstellen

- ⊕ Leefbare krimpregio's. Structurele versterking van de economie en bereikbare voorzieningen houden krimpregio's leefbaar. Ook is het belangrijk dat de infrastructuur op orde is, zoals openbaar vervoer en snel internet.
- ⊕ Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) mag niet leiden tot verrommeling van het buitengebied. De provincie helpt stoppende boeren om hun panden een goede bestemming te geven of terug te geven aan de natuur.
- ⊕ De provincie ondersteunt buurthuizen en andere gemeenschapsvoorzieningen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en elkaar helpen.
- ⊕ Er moet meer toezicht komen in het buitengebied. Dit willen we bereiken door aan terreinbeherende organisaties voor opengestelde gebieden een toezichtbijdrage van €17,- per hectare toe te kennen. Dit is extra geld en mag niet ten koste gaan van de bijdrage voor beheer van de natuurgebieden.
- ⊕ De provincie neemt het initiatief om in een samenwerkingsverband met gemeenten, politie, belastingdienst de drugscriminaliteit integraal te bestrijden. In Brabant-Zeeland is de taskforce zware criminaliteit al enkele jaren succesvol in de bestrijding van de (drugs)criminaliteit.
- ⊕ 50% van het afgepakte drugsgeld aan de regio teruggeven om weer in te zetten in de bestrijding daarvan. Wij willen zo een vliegwiel creëren in de strijd tegen de drugscriminaliteit en nog deze verder verstevigen.

- + De kosten voor het opruimen van drugsafval op particuliere grond voor 100% vergoeden (is nu 50%) en de vergoeding van de schade binnen 3 maanden afhandelen. De provinciale subsidieregeling wordt hiervoor gewijzigd.

5.2 Economie

Visie van de ChristenUnie

Een gezonde economie heeft oog voor de kansen om te ondernemen op een manier die respectvol is ten opzichte van de werknemers en de schepping. Het draait niet om groei, maar om goed leven.

De provincie heeft wat betreft ondernemers en het ondernemersklimaat een faciliterende rol. Gezocht moet worden naar mogelijkheden om samen met ondernemers tot maatwerk te komen dat het ondernemerschap versterkt.

De ChristenUnie zet zich in het bijzonder in voor het midden- en kleinbedrijf, de ruggengraat van onze economie, voor innovatieve industrie, voor startende ondernemers en doorgroeiers en voor sociaal ondernemers.

Een samenleving waarin mensen naar elkaar omkijken, iedereen meetelt en de kans krijgt om te werken; dat is het ideaal voor de ChristenUnie.

Concrete voorstellen

Regionale economie en innovatie

- + **Maatschappelijke bijdrage.** De ChristenUnie wil stimuleren dat bedrijven in de provincie verder kijken dan financiële winst. Daarom ontwikkelt de provincie een format voor een "maatschappelijke jaarrekening" en stelt zij een vergoeding beschikbaar voor bedrijven die rapporteren volgens deze jaarrekening.
- + **Effectief innovatiebeleid.** De ChristenUnie wil een innovatiebeleid wat zich richt op maatschappelijke uitdagingen zoals een circulaire economie, een verantwoorde voedselvoorziening en betaalbare zorg.
- + **Innovatief inkopen door de provincie.** De provincie moet meer gebruik maken van de kennis en expertise van bedrijven, zelf meer kennis in huis halen zodat ze een serieuze gesprekspartner is bij innovatief aanbesteden en beter aansluiten bij de innovatieve ontwikkelingen in het Nederlandse bedrijfsleven. Met een groot inkoopvolume moet de provincie voorop gaan in het aanschaffen van innovatieve producten en diensten.
- + **Kansen voor startups bij aanbestedingen.** Bij het aanbieden van projecten kunnen extra punten toegekend worden aan projectteams die expliciet met startende bedrijven (startups) werken.
- + Noord-Holland stimuleert **Fairtrade** binnen de provincie. Waar mogelijk koopt de provincie zelf via fairtrade principes in, maar ook stimuleert de provincie gemeenten en inwoners om dat te doen, bijv. door te streven "Fair trade provincie" te worden.

Onderwijs en arbeidsmarkt

- ⊕ **Versterken regionale samenwerking.** Regionale samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid, kennisinstellingen en het beroepsonderwijs moet versterkt worden. Daardoor groeit de werkgelegenheid.
- ⊕ **Kennistoepassing en arbeidsmarkt.** De beschikbaarheid van goed opgeleide medewerkers is bepalend voor de omzetgroei van een onderneming. Onderwijs en arbeidsmarkt moeten elkaar op alle niveaus kunnen vinden. Het is nodig om de ontwikkeling van toponderzoekers en toptalenten in het vakonderwijs te versterken.
- ⊕ **Sociaal ondernemen.** Geef sociaal ondernemers een groter kans bij overheidsinkoop. Social return (waarbij een ondernemer niet alleen een hoge winst wil behalen, maar ook wat terug doet voor de samenleving) wordt een essentieel onderdeel bij alle inkoop van de provincie.
- ⊕ **Eerlijk belonen.** Minder ruimte voor topinkomens met publiek geld. De Wet Normering Topinkomens helpt om de salarissen in de (semi) publieke sector te beperken door hier regels voor op te stellen. De ChristenUnie pleit ervoor om deze wet te verbreden zodat ook lokale overheden regels hiervoor op kunnen stellen, bijvoorbeeld in hun subsidiebeleid.
- ⊕ **Werken met een beperking.** De overheid moet meer mensen met een beperking in vaste dienst nemen. We promoten leer-werktrajecten om kwetsbare groepen met afstand tot de arbeidsmarkt een kans op een echte baan te geven.
- ⊕ **Grensoverschrijdende arbeid.** Langs onze grenzen is sprake van werkloosheid, terwijl net over de grens vraag naar arbeidskrachten is.

Naast de inspanningen die op Europees en landelijk niveau worden gedaan, moet ook de provincie zich inspannen voor het wegnemen van knelpunten in ruimtelijk en economisch beleid.

Recreatie en toerisme

In de regio Amsterdam is de grens van het aantal toeristen bereikt. De provincie stopt daarom met activiteiten die gericht zijn op het binnenhalen van nieuwe toeristen naar Amsterdam. Wel blijft zij zich inspannen om toeristen die Amsterdam bezoeken meer te spreiden over andere regio's.

De vraag naar recreatie vanuit inwoners neemt ook toe. In de komende jaren zal een steeds grotere groep inwoners gebruik willen maken van voorzieningen op het gebied van sport en cultuur, fietsen, wandelen en andere vormen van vrije tijdsbeoefening zoals het toeristisch gebruik van parken en natuur. Daarnaast is er sprake van een groeiende groep mensen die in de stad wonen en in de buurt van de stad voorzieningen nodig hebben voor ontspanning en vrije tijd.

- ⊕ Provinciale routes verbinden met landelijke routes zodat toeristen zich beter over ons land kunnen verspreiden.
- ⊕ Het ontwikkelen van goede recreatieve buitensportvoorzieningen zoals ruiterspaden, skeelerroutes en kanoroutes.

- ⊕ Een goede ontsluiting van het landelijk gebied door het bevorderen en aanleggen van een netwerk van kerk- en klompenpaden, wandelroutes, fietspaden en kanoroutes et cetera.

5.3 Cultuur

Visie van de ChristenUnie

Mensen zijn creatieve wezens. God, onze Schepper heeft ons creatieve talenten gegeven waar we van genieten. Kunst en cultuur horen bij ons menszijn en zijn waardevol voor een open en bloeiende samenleving. Bibliotheken, concertzalen, musea en toneelhuizen; het zijn plekken waar mensen graag zijn. Kunst kan het leven mooier maken, mensen bij elkaar brengen en een nieuwe kijk ergens op geven, zowel in het mooie als in het lijden. Onze cultuur kent een rijke geschiedenis en is een belangrijk onderdeel van wie wij zijn. Kunst en cultuur zijn daarmee echt van en voor de samenleving. De overheid kan een rol vervullen als subsidieverstrekker, opdrachtgever en beschermer van ons culturele klimaat en erfgoed. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat kinderen en jongeren met kunst en cultuur in aanraking komen. Door beoefening van amateurkunsten ontdekken en ontwikkelen zij hun creatieve talenten. Cultuur is een belangrijk onderdeel van hun ontwikkeling en verdient een plek in het onderwijs. Het is belangrijk dat er voor kinderen en jongeren een toegankelijke aanbod van kunst en cultuur is.

Monumenten

Bijzondere gebouwen, voorwerpen, tradities, foto's, films en verhalen tonen de geschiedenis van ons land, dit is ons historisch erfgoed. Erfgoed vertelt niet alleen de vaderlandse geschiedenis, maar ook de regionale en lokale geschiedenis. Ook onze recente geschiedenis verdient bescherming. Monumentale (kerk)gebouwen zijn cultuurhistorisch waardevol en zijn beeldbepalend in steden en dorpen.

Bibliotheken

De bibliotheek is al lang niet meer alleen maar de plek om boeken te lenen. Steeds vaker is er veel meer te doen. Mensen kunnen er cursussen volgen, het is een ontmoetingsplek en de bibliotheken zijn zo een belangrijk onderdeel om een gemeente leefbaar te houden. In de eerste instantie zijn gemeenten en de bibliotheken zelf verantwoordelijk voor hun functie voor de samenleving. Dit geldt voor steden, maar zeker ook voor dorpen en kleine kernen. De provinciale rol zal zich beperken tot het ondersteunen van initiatieven om de leefbaarheid in dorpen en kernen te ondersteunen.

Concrete voorstellen

- ⊕ **Cultuureducatie.** Alle kinderen krijgen les in cultuur. Scholen bepalen zelf hoe zij hier invulling aan geven.
- ⊕ **Talentontwikkeling.** Vormt de basis voor het provinciale culturele klimaat. Creatieve broedplekken zoals culturele podia, kunstvakonderwijs zijn daar belangrijk voor.

- ⊕ **Digitalisering** van ons erfgoed helpt om het voor iedereen toegankelijk te maken en te bewaren voor toekomstige generaties. De provincie kan hierbij ondersteuning bieden.
- ⊕ **Onderhoud en herbestemming monumenten.** Er moet geld beschikbaar komen voor noodzakelijk onderhoud aan rijksmonumenten en om monumenten een nieuwe bestemming te geven. Daarbij is er bijzondere aandacht voor het **duurzamer maken van monumenten** en voor **kerkelijk erfgoed**.
- ⊕ **Naoorlogse monumenten.** Ook de jongste geschiedenis krijgt een plek in het erfgoedbeleid bv door het aanwijzen van naoorlogse monumenten.
- ⊕ **Bibliotheekvoorziening.** De provincie ondersteunt plannen van de gemeente om in het kader van de leefbaarheid (openbare) bibliotheekvoorzieningen in dorpen en kernen bereikbaar en betaalbaar te houden.

5.4 Zorg en Welzijn

Visie van de ChristenUnie

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat er aandacht is voor het publieke, voor het gezamenlijke, voor wat ons bindt. Wij willen vanuit de Bijbelse opdracht graag meewerken aan een samenleving waarin we 'zorgen voor elkaar'. De gemeenten zijn op dit gebied in veel gevallen het eerste aanspreekpunt. De provincie kan hierbij advies geven aan de gemeenten over wat zij zien gebeuren of waar zij het nodig vinden dat er zaken verbeteren. Ook kan de provincie gemeenten bij elkaar brengen zodat zij van elkaar kunnen leren.

De benaming 'sociaal beleid' omvat meer dan alleen beleid. Het begrip 'zorg' doet meer recht aan een christelijk-sociale visie op zwakkeren. Daarom spreken we als ChristenUnie liever over 'zorg' (en welzijn) dan over (de afstandelijke term) 'sociaal beleid'. De verantwoordelijkheid van zorg en welzijn (het zorgen voor voorzieningen die inwoners helpen om op een prettige manier mee te kunnen doen in de samenleving), blijft bij de gemeentes. De rol van de provincie op dit gebied blijft: samenbinden, aansturen en kennis delen in de taken waar de provincie het verschil kan maken.

Concrete voorstellen

- ⊕ De provincie kan een belangrijke rol spelen bij het stimuleren van regionale samenwerking tussen gemeenten, bijvoorbeeld om specialistische of identiteitsgebonden jeugdhulp te kunnen behouden.
- ⊕ De provincie stelt een sociale agenda op met daarin aandacht voor jeugd, ouderen, gehandicapten, vrijwilligers en (jonge) mantelzorgers, asielzoekers, allochtonen en de bestrijding van armoede.
- ⊕ Het ondersteunen van platforms waar kennis en expertise gedeeld wordt, waaronder voor mantelzorgers en patiëntenparticipatie.
- ⊕ Ondersteuning van vrijwilligersorganisaties en deskundigheidsbevordering van vrijwilligers. Projecten voor vrijwilligers kunnen aanspraak maken op een financiële bijdrage van de provincie.

- ⊕ Het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting, bijvoorbeeld door het ondersteunen van zelfhulporganisaties.

5.5 Sport

Visie van de ChristenUnie

Sport is een mooie manier om door God gegeven talenten te ontwikkelen en de volksgezondheid te bevorderen. Sport is een praktische manier om te leren respectvol met elkaar om te gaan.

Sport is niet direct een provinciale taak. De provincie kan een stimulerende en ondersteunende rol op het terrein van de (breedte)sport en gehandicaptensport hebben. Bijvoorbeeld als er op dit gebied samen gewerkt moet worden tussen gemeenten. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het afstemmen van accommodaties (wat komt waar) en het stellen van prioriteiten bij het geven van subsidies voor sportactiviteiten.

Voor het ondersteunen van de profsport ziet de ChristenUnie geen bijdrage weggelegd voor de provinciale overheid. De ChristenUnie wil geen overheidsgeld inzetten bij het deelnemen (financieel of anders) aan grootschalige (internationale) sportevenementen die qua uitstraling het niveau van de provincie overstijgen.

Concrete voorstellen

- ⊕ Het ondersteunen van gemeenten bij het afstemmen van hun sportaccommodaties (bijvoorbeeld sporthal versus zwembad).
- ⊕ Het stimuleren van lokale overheden om zich (gezamenlijk) actief in te zetten voor gehandicaptensport.
- ⊕ Het investeren in jong sporttalent van de provincie bij grootschalige sportevenementen (nationaal en internationaal) die overheidsgeld ontvangen. Vooraf moet duidelijk zijn hoe zij zich hierdoor verder kunnen ontwikkelen.

5.6 Vluchtelingen

Visie van de ChristenUnie

We zijn gezegend met een land waar vrede heerst. Daarom vluchten jaarlijks duizenden mensen naar Nederland omdat ze in hun eigen land vervolgd worden vanwege hun afkomst, geloof, politieke overtuiging of geaardheid. Gemeenten zijn verplicht een bepaalde hoeveelheid vluchtelingen opvang te bieden. De provincie houdt in de gaten of gemeenten aan deze verplichting voldoen. en zet zich in om de samenwerking tussen gemeenten te bevorderen.

Concrete voorstellen

- ⊕ Het is belangrijk dat gemeenten hun verantwoordelijkheid nemen en vluchtelingen goede en passende opvang krijgen. Waar noodzakelijk vervult de provincie een ondersteunende rol.
- ⊕ De provincie ondersteunt en faciliteert gemeenten in het zoeken naar oplossingen voor (tijdelijke) huisvesting voor statushouders.
- ⊕ Het steunen van projecten die asielzoekers helpen om mee te doen in onze samenleving, met extra aandacht voor jeugdige asielzoekers.
- ⊕ Bij grote toestroom van vluchtelingen zet de provincie zich in om samenwerking tussen gemeenten bij de opvang te stimuleren.

Wonen, ruimte en water

6.1 Wonen

Visie van de ChristenUnie

Noord-Holland heeft te maken met een krapte op de woningmarkt, met name in de Metropoolregio Amsterdam, maar ook in en rondom Haarlem. We zullen, naast het feit dat we in deze regio's veel bij moeten bouwen, ook op zoek gaan naar creatieve oplossingen zoals tinyhousing en goede manieren van woningdelen. Ook kunnen slimme OV-netwerken bijdragen aan het ontlasten van de meest overspannen regio's.

De provincie speelt een belangrijke rol in de opgave om in de aankomende jaren veel extra woningen te realiseren en daarbij ook een verduurzamingsslag te maken. De provincie bepaalt in welke gebieden wel en niet gebouwd mag worden. De provincie moet dus op zoek naar ruimte die bestemd kan worden voor woningbouw zonder groen onnodig verloren te laten gaan.

Concrete voorstellen

- + Lagere parkeernormen bij nieuwbouw zijn mogelijk als fietsen, deelauto's en OV worden gestimuleerd. Lagere parkeernormen maken het bouwen van woningen goedkoper en zorgen dat meer ruimte is voor woningen binnen de steden.
- + De provincie moet met gemeenten afspraken maken over een afdracht voor OV-investeringen uit de grondexploitatie voor nieuwe woningen. Dit wordt geïnvesteerd in de directe omgeving of als dit niet nodig is gestort in een provinciaal OV-investeringsfonds.
- + Wanneer we op zoek gaan naar nieuwe bouwgebieden, kijken we eerst naar de binnenstedelijke mogelijkheden.
- + Alleen bij aangetoonde noodzaak kan gekozen worden voor kleinschalige uitbreiding aan de randen van dorpen, mits dit niet ten koste gaat van waardevol landschap of natuur. Sommige gemeenten hebben, vanwege een tekort aan capaciteit, ondersteuning nodig voor de (snelle) ontwikkeling van grote of ingewikkelde bouwprojecten. De provincie moet een flexibel team van deskundige ambtenaren hebben die op projectbasis gemeenten ondersteunen.
- + Het huidige "weidevogelleefgebied" beschermregime wordt op plekken waar geen weidevogels broeden vervangen door een beschermingsregime op basis van landschaps- en natuurwaarden (zie kader). Op basis daarvan kunnen nieuwe afwegingen worden gemaakt over de woningbouwmogelijkheden.
- + .
- + Bij de aanbestedingen voor woningbouw moet de bouw-cao als eis worden gesteld. Zo wordt oneerlijke concurrentie voorkomen.

- + Goede mobiliteitsnetwerken ontlasten de druk op een regio waar de krapte groot is. Naast de opgave om bij te bouwen wil de ChristenUnie dus ook dat we gelijktijdig kijken naar hoe we gebieden beter bereikbaar maken.

Weidevogelgebieden

Noord-Holland kent veel waardevolle landschappen. Deze zijn momenteel beschermd doordat ze zijn aangewezen als weidevogelleefgebied, terwijl niet al deze plekken waardevol zijn voor weidevogels. De ChristenUnie wil dit beleid herzien en onderscheid maken tussen bescherming vanwege weidevogels en bescherming vanwege de kwaliteit van het landschap.

6.2 Ruimtelijk Beleid

Visie van de ChristenUnie

De provincie heeft een grote verantwoordelijkheid bij de planning en inrichting van de fysieke ruimte, onze leefomgeving. Alle keuzes die we maken bij de inrichting van onze ruimte hebben gevolgen voor de toekomst. Wij voelen een grote verantwoordelijkheid om onze ruimte zo in te richten dat we voor toekomstige generaties een goede leefomgeving achter laten. Wij noemen dit *ruimtelijk rentmeesterschap*.

In het ruimtelijk beleid van de provincie vinden wij drie zaken van groot belang: duurzaamheid, sociale kwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. Dit betekent dat de ChristenUnie liever ziet dat gebouwen worden hergebruikt of een andere functie krijgen, dan dat er steeds maar meer bij wordt gebouwd. Ook kiezen we ervoor om zoveel mogelijk binnenstedelijk te bouwen en zo min mogelijk te bouwen in het groen. We zoeken we bij bouwprojecten steeds naar een koppeling met energiebesparing en duurzame energieopwekking. De inrichting van de openbare ruimte moet aansluiten bij het eigen karakter van landschappen, dorpen en steden. De omgevingsvisie biedt hiervoor het kader. Het is belangrijk dat de inwoners en/of omwonenden worden betrokken bij de te maken keuzes. Zo zorgen we voor lokaal draagvlak en kunnen inwoners, bedrijven en belangenorganisaties zelf een bijdrage leveren aan de plannen.

Concrete voorstellen

- + Niet alleen monumenten, maar ook landschappen zijn het beschermen waard. Wij willen de mogelijkheid om waardevolle landschappen aan te wijzen als 'Provinciaal Landschap'.
- + We houden het infrastructuur- en/of verkavelingspatroon in stand bij nieuwe landschappelijke ontwikkelingen.

- ⊕ De ChristenUnie is principieel tegen het bouwen op los zand (Mattheus 7:26-27). Wij zijn voor de bescherming van de unieke Noord-Hollandse kust. We verzetten ons tegen uitbreiding van strandbebouwing.
- ⊕ Bij het maken van provinciaal beleid wordt de ladder voor duurzame verstedelijking³ als uitgangspunt genomen.
- ⊕ De ChristenUnie zet zich in voor het beperken en terugdringen van het overschot aan bedrijfs- en kantoorruimte in regionale en gemeentelijke ruimtelijke plannen
- ⊕ Wij stimuleren het hergebruik van bestaande gebouwen: Zowel in steden en dorpen (lege kantoren, winkels, maatschappelijk vastgoed en bedrijfsgebouwen) als op het platteland (vrijkomende agrarische bebouwing door stoppende boeren) is veel leegstaand vastgoed. Veel van de nieuwe ruimtevraag kan door hergebruik, transformatie of sloop/nieuwbouw in bestaande panden worden gerealiseerd.
- ⊕ Bij ruimtelijke plannen hoort ook een plan voor de opwekking van duurzame energie, klimaatadaptatie en de zorg voor goed waterbeheer.
- ⊕ Nieuwbouw van woningen en gebouwen wordt gasloos en energieneutraal. In de bestaande bouw zetten we in op een grootschalige warmtetransitie.
- ⊕ Stimuleren van regionale afstemming bij de kantoren- en bedrijventerreinenmarkt.

6.3 Water

Visie van de ChristenUnie

Water is van levensbelang voor mensen, dieren en planten. Een teveel of een tekort aan water vormt al gauw een bedreiging. De ChristenUnie wil dat Nederland een veilig land is en ondersteunt daarom voluit het werk in het deltaprogramma waarin de overheden samenwerken aan het vergroten van de veiligheid. Wij willen daarom dat in de ruimtelijke ordening rekening wordt gehouden met waterveiligheid.

Klimaatdeskundigen verwachten dat de zomers veel droger zullen worden. We moeten dus niet alleen zorgen voor goede dijken, maar ook zoeken naar maatregelen waarmee we droogte kunnen opvangen. Ook moet gedacht worden aan manieren om met waterbeheermaatregelen hittestress in steden en dorpen te verminderen. Samen met de waterschappen en gemeenten zoekt de provincie maatregelen om water langer vast te houden in het gebied om zo er ook voor te zorgen dat de verzilting van landbouwgrond wordt tegengegaan, net als de verdroging van natuurgebieden.

Waterkwaliteit

Het creëren van schone en ecologisch gezonde watersystemen vereist veel aandacht van de provincie en waterschappen, door onder andere beperking van ongewenste uitstoot van milieuverontreinigende middelen en aanleg van natuurvriendelijke oevers.

---

³ <https://www.infamil.nl/onderwerpen/ruimte/ontwikkelingen/ladder-duurzame/>

De waterkwaliteit voldoet op veel plaatsen nog niet aan de eisen, hoewel het inzamelen en zuiveren van afvalwater al fors is verbeterd. De provincie moet de komende jaren verder werken aan de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Wij pleiten daarom voor een beleid dat ongewenste verontreiniging van oppervlaktewater en grondwater door bijvoorbeeld mest en medicijnresten voorkomt.

Waterschappen

Landbouw, natuur en bebouwing in een gebied stellen elk hun eigen eisen aan het optimale waterbeheer. De provincie stelt duidelijke regels en normen op om in tijden van droogte de waterschappen te laten zorgen voor voldoende aanvoer van zoet water. Hierbij moeten we steeds de keuze maken tussen verschillende belangen. De agrarische bedrijven moeten genoeg ruimte en mogelijkheden houden om hun bedrijf goed te kunnen laten draaien, maar daarnaast moeten ook de natuurbelangen worden gediend én de woonfunctie worden ondersteund.

Concrete voorstellen

- ⊕ Een volledige implementatie van de KRW (Europese Kaderrichtlijn Water) in deze periode; eventuele achterstanden worden via een inhaalslag bijgetrokken tot het benodigde niveau.
- ⊕ Samen met betrokken bewoners en waterschappen zoeken we concrete oplossingen om te komen tot waterberging in gebieden waar dat nodig is.
- ⊕ Na een lang besluitvormingsproces start nu de versterking van de Markermeerdijken. Wij willen dat bewoners maximaal betrokken worden bij de uitwerking van de plannen, om de dijken te laten voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Ook op andere plekken streven we naar maximale betrokkenheid van bewoners.
- ⊕ Dijken en keringen die worden aangepast aan de wettelijke normen, waarbij nu alvast rekening wordt gehouden met de gevolgen van klimaatverandering.
- ⊕ De provincie zorgt ervoor dat het water uiterlijk in 2027 aan de kwaliteitseisen van de Kaderrichtlijn Water voldoet.
- ⊕ Het waterverziltingsprobleem aanpakken door een combinatie van waterbeheermaatregelen, teelt van geschikte gewassen die de waterverziltiging tegen gaan én door onderzoek naar gewassen die gedijen in zilte omgevingen.
- ⊕ Wij zorgen ervoor dat onze omgeving voorbereid is op de klimaatveranderingen (meer clusterbuien / langer intense droogte tijden = hitte en droogte stress bestendig).
- ⊕ Voor een goed waterbeheer en watergebruik is een integrale aanpak van landbouw, weidevogelbeleid, natuurbeheer en waterbeheer nodig.
- ⊕ Een evenwichtig waterbeheer waarbij per gebied gekeken wordt naar de belangen van de agrarische sector, natuurbelangen en wonen.
- ⊕ Een heldere kaderstelling zodat waterschappen hun taak kunnen uitvoeren.
- ⊕ Noord-Holland zoekt naar 'koppelkansen', om bij projecten door waterschappen ook direct natuurdoelen en recreatievoorzieningen te realiseren.
- ⊕ De provincie zet zich in voor de bestrijding van invasieve exoten, zoals fonteinkruid, de Amerikaanse rivierkreeft en cabomba.

Bestuur en financiën

7.1 Financiën

Visie van de ChristenUnie

Het provinciebestuur stemt haar beleid af op de beschikbare middelen. Waar mogelijk zal zij samen met haar partners afspraken maken over de financiering van het voorgestane beleid. Dat kan zijn door het aangaan van constructies die gezamenlijke financiering behelzen, of door (gezamenlijke) acties richting het rijk of Europese subsidies. Ook kan de provincie de regionale ontwikkeling of verduurzaming stimuleren door het beschikbaar stellen van alternatieve financiële instrumenten, zoals revolverende fondsen.

Om eigen beleid te kunnen voeren en een goede partner te zijn is een open huishouding voor de provincie essentieel. De ChristenUnie pleit voor de handhaving van een eigen provinciale belastingheffing. Provinciale belastingverhoging kan alleen als grote maatschappelijke opgaven aantoonbaar vragen om extra investeringen.

Om een ambitieus provinciaal beleid te kunnen financieren, zal de provincie zijn eigen organisatie zo efficiënt mogelijk moeten inrichten. Organisatorische samenwerking met gemeenten en andere provincies kan daar een belangrijke bijdrage in leveren.

De ChristenUnie wil dat de provincies zich als partner van de gemeente opstellen bij het op orde krijgen en houden van de gemeentelijke financiële huishouding. Dit is een houding van willen meedenken, adviseren en de eigen gemeentelijke verantwoordelijkheid blijven respecteren. Dit gaat verder dan het wettelijk financiële toezicht.

Concrete voorstellen

- ⊕ Een provincie die jaarlijks zorgt voor een, voor de bewoners inzichtelijke en toegankelijke begroting. Het inzetten van een digitale begrotings-app kan hierbij helpen.
- ⊕ Een jaarlijks structureel sluitende (meerjaren)begroting.
- ⊕ Terughoudendheid bij het verhogen van de belastingdruk door het ophogen van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting.
- ⊕ Een provincie als partner van de gemeente bij het op orde houden of krijgen van de financiële huishouding.
- ⊕ Wij willen het sponsorbeleid heroverwegen; wij geven niet zomaar geld aan evenementen, maar alleen subsidie aan initiatieven die bijdragen aan provinciale doelen en een brede doelgroep bedienen. Jumping Amsterdam past daar niet bij.

7.2 Verschillende overheidslagen, één missie

De ChristenUnie-politici maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die hun geloof niet bewaren voor de kerk of thuis, maar uitdelen in de maatschappij. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

Wij beseffen heel goed dat de overheid niet alle vraagstukken kan oplossen. De samenleving is niet maakbaar. Maar de overheid is er volgens de ChristenUnie wel om het zwakke te beschermen, waar nodig regels op te stellen en vrede te stichten. De Bijbel roept ons op om recht te doen, trouw te zijn, en nederig de weg te gaan die God van ons vraagt. (Micha 6:8)

De ChristenUnie is een landelijke, christelijke netwerkpartij. Dat biedt stabiliteit. Onze provinciale standpunten zijn niet zomaar even opgeschreven maar gebaseerd op onze christelijke uitgangspunten en in lijn met ons landelijke beleid. Tegelijk biedt het feit dat de ChristenUnie actief is op alle niveaus van het openbaar bestuur uitstekende mogelijkheden om af te stemmen en om provinciale zaken landelijk of lokaal aan de orde te stellen.

7.3 Bestuursstijl

Visie van de ChristenUnie

De ChristenUnie pleit voor een houding die luisterend, samenwerkend, verbindend en integer is. Het provinciebestuur is het meest effectief in samenwerking met andere partijen. Belangrijk hierin zijn de gemeenten, maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven, hogescholen en universiteiten. Het belang van samenwerking vraagt om een houding die samenwerking bevordert. Het betekent ook dat de provincie vaak zal participeren in netwerken om haar doelen te bereiken. Dit vraagt om transparantie en integriteit ten opzichte van de inzet en de te bereiken doelen. Het vraagt ook om een duidelijke rolverdeling tussen het college van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

Ondermijning is een groot probleem waar wij onze ogen niet voor sluiten. Een goede screening van de mensen die binnen het bestuur actief zijn, is daarbij gewenst. Daarnaast pleiten wij voor een jaarlijkse integriteitsdag. Een dag waarop we met het college van Gedeputeerde Staten en Statenleden samen kijken naar ons eigen handelen en tevens weer bewustwording creëren voor de risico's van beïnvloeding van de besluitvorming door mensen/organisaties met andere belangen.

Concrete voorstellen

- **Veranderende rol provinciale overheid.** De rol van de overheid ten opzichte van de samenleving verandert; inwoners vragen meer ruimte voor eigen initiatieven en uitvoering ervan. Het provinciebestuur moet hieraan maximaal tegemoet komen, tenzij andere openbare belangen hierdoor worden geraakt.

- ⊕ **Openbaar belang en provinciale samenleving.** De provincie behartigt het openbaar provinciaal belang. Dat belang is niet beperkt tot de terreinen waar de wet haar taken geeft, maar strekt zich ook uit tot domeinen waar geen wettelijke taak voor de provincie ligt. Om die reden wordt periodiek de "staat van de provincie" opgemaakt, waarin de stand van zaken op de terreinen van *people, planet en profit* wordt gemonitord en beleidsinitiatieven kunnen worden genomen.
- ⊕ **Provinciale netwerken.** De overheid is meer dan ooit mede-speler in een netwerk-samenleving. Om die reden onderhoudt het provinciebestuur intensieve contacten met organisaties, bedrijven en instellingen die van belang zijn voor de provinciale samenleving en worden zij betrokken bij de beleidsbepaling.
- ⊕ **Provinciale zelfstandigheid.** De zelfstandigheid van de provincies staat niet ter discussie. Waar nodig wordt op bovenregionaal niveau samengewerkt, maar dit gebeurt steeds vanuit het perspectief van de zelfstandige provincie.
- ⊕ **Ondermijning/ Integriteitstoets:** een jaarlijks integriteitsdag voor Statenleden en Gedeputeerde Staten.

7.4 Taakopvatting

Visie van de ChristenUnie

De provincie heeft een aantal wettelijke taken die zich vooral richten op ruimte, economie die weer samen komen in het omgevingsbeleid. Ook cultuur hoort voor een deel tot de taken van de provincie, waar dit de lokale belangen overstijgt. Naast de wettelijke taken kan de provincie zelf bepalen welke taken zij wil aanpakken. Er is immers sprake van een open huishouding, zoals vastgelegd in artikel 124 van de grondwet. Een open huishouding betekent dat de provincie verder zelf mag bepalen welke onderwerpen zij wil oppakken. De basisgedachte van de provincie is wel dat een taak het beste zo dicht mogelijk bij de burger kan worden uitgevoerd. De beslissing wordt bij voorkeur genomen op de plaats waar die ook effect heeft.

In veel gevallen zal dit de gemeente zijn. Er kunnen zich echter situaties voordoen waarin provincies een meerwaarde kunnen leveren op taken buiten het wettelijke domein. Hier zal vooral sprake van zijn wanneer er (boven)regionale kwesties of sector-overstijgende zaken spelen, en gemeenten niet in staat zijn de betreffende zaken aan te pakken of op te lossen. Wanneer deze situatie zich voordoet, kunnen Provinciale Staten zelfstandig besluiten om een provinciale inzet te leveren en het takenpakket uit te breiden. Zowel de grondwet als de provinciewet geven provincies deze mogelijkheid en wat de ChristenUnie betreft blijft dit zo.⁴ In de gedachtegang dat een taak het beste zo dicht mogelijk bij de burger wordt uitgevoerd, past dat het beleid rondom zorg en welzijn in de eerste plaats thuishoort bij de gemeente, en niet bij de provincie. Als lokaal beleid structureel de gemeentegrenzen overschrijdt, zoals bv. het geval is bij regionale omgevingsdiensten en ook bij regionale samenwerking of gemeenschappelijke regelingen voor jeugdzorg en maatschappelijke opvang, is het goed om

---

⁴ Artikel 124 Grondwet en artikel 145 Provinciewet.

te heroverwegen of deze taken wel bij de juiste overheidslaag geplaatst zijn. De beperkte mogelijkheden tot politieke controle op deze organisaties leidt tot de vraag of een verankering binnen de provinciale overheid –met uitvoeringsorganisaties waarin de gemeenten betrokken zijn- niet de voorkeur verdient.

Concrete voorstellen

- ⊕ **Roeping en taak van de overheid.** De roeping van overheden, waaronder de provincie is om, in dienst van God, een veilige leefomgeving te hebben en houden en daarnaast de openbare samenleving te ontwikkelen.
- ⊕ **Gedecentraliseerde eenheidsstaat en provinciale autonomie.** Nederland is als eenheidsstaat ontstaan vanuit de kracht en zelfstandigheid van de provincies. Provincies moeten die regionale autonomie voortdurend inhoud geven.
- ⊕ **Gedecentraliseerde eenheidsstaat en lokale autonomie.** De verantwoordelijkheid voor een groot aantal taken is verplaatst van het rijk naar de gemeenten. Het gemeentebestuur heeft veel vrijheid bij de uitvoering van deze taken. Provincies bevorderen de gemeentelijke beleidsvrijheid zoveel mogelijk.
Provincies en gemeentelijke samenwerking. De ChristenUnie heeft er vertrouwen in dat de gemeenten in Noord Holland hun taken goed oppakken. Daartoe werken gemeenten ook veel met elkaar samen. Structurele samenwerking tussen gemeenten mag echter niet leiden tot verarming van de lokale democratie. Zolang de gemeenten haar taken goed uitvoeren en het democratisch proces gewaarborgd blijft, blijft de provincie op afstand. Mochten zich grote en structurele problemen voordoen, dan kan er besloten worden om deze bovengemeentelijke taken over te nemen.
- ⊕ Provinciebesturen moeten o.a. op grond van de Omgevingswet maximaal samenwerken met de waterschappen in het belang van duurzaam waterbeheer.

**Verkiezingsprogramma
Provinciale Staten 2019-2023**

Partijbureau ChristenUnie
Postbus 439
3800 AK Amersfoort
www.christenunie.nl

ChristenUnie

 Geef geloof een stem